

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกอู่นกเขา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกอู่นกเขากับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้อาศัยพื้นฐานจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการศึกษาวิจัย อันได้แก่ แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งได้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาชุมชนโดยการสัมภาษณ์และสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมดตลอดระยะเวลาการศึกษาวิจัย สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 บริบทชุมชน

การศึกษาถึงบริบทชุมชนของอำเภอจะนะ ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมา สภาพพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพสังคมวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิม ซึ่งมีส่วนสำคัญทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกอู่นกเขาในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา สามารถสรุปได้ดังนี้

ในอดีตมีชาวไทยมุสลิมทางหัวเมืองมลายูอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำประมงและเพาะปลูกด้วยการบุกเบิกพื้นที่ป่าชายต้วออกไปเป็นชุมชนเกษตรจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบและราบลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 75 เหมาะแก่การทำเกษตร พื้นที่ของอำเภอจะนะทั้งหมดประมาณ 314,050 ไร่ มีพื้นที่ทางการเกษตรทั้งสิ้น 245,884 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 78.30 ของพื้นที่ทั้งอำเภอ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญเรียงตามจำนวนพื้นที่ ดังนี้ ยางพารา นาข้าว และไม้ผลอื่นๆ มีแหล่งน้ำที่สำคัญ 2 สาย คือ คลองสะกอมและคลองนาทับ เป็นแหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการทำเกษตร คุณภาพน้ำในคลองอยู่ในระดับค่อนข้างสะอาดทั้งสองคลอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนและน้ำที่ชะล้างผ่านพื้นที่ทางการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอจะนะประมาณ 18,526 คน ครัวเรือน นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 75 ศาสนาพุทธ ร้อยละ 25 จึงมีวัฒนธรรมแบบผสม มีทั้งวัฒนธรรมอิสลามและพุทธศาสนา เป็นครอบครัวเกษตรกร จำนวน 16,549 ครอบครัว ในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งเป็นเกษตรกรที่ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับนกอู่นกเขา เพราะอำเภอจะนะเป็นแหล่ง

เพาะพันธุ์นกเขาชวาเสียงพันธุ์ดี มีชื่อเสียงระดับนานาชาติมานาน สามารถสร้างอาชีพและทำรายได้ให้ชาวจะนะเดือนละประมาณ 10 ล้านบาท จากการทำกรงนก การทำผ้าคลุมกรงนก การทำหัวกรงนก การทำตะขอเกี่ยวกรงนก การปลูกข้าวเปลือกให้นก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับนกเขาชวา เช่น ชมรมนกเขาชวาอำเภอจะนะ กลุ่มผู้ผลิตกรงนกและหัวกรงนก ซึ่งมีผลทำให้ชาวจะนะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดปัญหาการว่างงานและอาชญากรรมลงได้ และเป็นเอกลักษณ์ของเมืองจะนะ การเลี้ยงนกเขาชวาจึงเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญของชาวจะนะ

5.1.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาชวา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

การศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาชวา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงความเชื่อเกี่ยวกับนกเขาชวาตามหลักคำสอนทางศาสนาที่มีการเคารพต่อธรรมชาติ ต่อเพื่อนมนุษย์ และการใช้ทรัพยากรเพื่อการยังชีพอย่างยั่งยืน ซึ่งเกิดเป็นกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้ สังคม ปรับประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์แก่สมาชิกของชุมชนจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

กลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาชวาในอำเภอจะนะเป็นชุมชนมุสลิมยึดพระคัมภีร์อัลกุรอาน และแนวทางการดำเนินชีวิตของศาสดาหรือท่านนบีมุฮัมมัดเป็นแม่บทในการดำเนินชีวิตประจำวันของตน ในการเลี้ยงนกเขาชวาในอำเภอจะนะ ได้มีการปรับประยุกต์ความเชื่อในหลักคำสอนเพื่อให้มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนาด้วย ทำให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับนกเขาชวา ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นความเชื่อเกี่ยวกับนกเขาชวาที่ให้คุณให้โทษและความเชื่อเกี่ยวกับนกเขาชวาเสียงดี ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะให้คุณให้โทษทำให้ผู้เลี้ยงนกเขาชวาเลือกนกเขาชวาป่าตัวที่ต้องการและมีความสมบูรณ์เท่านั้นมาเลี้ยง ส่งผลต่อปริมาณนกเขาชวาป่า ทำให้นกเขาชวาป่าไม่สูญพันธุ์ และความเชื่อเกี่ยวกับนกเขาชวาเสียงดี ทำให้ผู้เลี้ยงนกเขาชวาต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่อาจจะส่งผลต่อคุณภาพเสียงของนก ความเชื่อทั้ง 2 ความเชื่อส่งผลให้ผู้เลี้ยงนกเขาชวาต้องเลือกและเลี้ยงดูนกเขาชวาของตนให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งนกเขาชวาจะมีความสมบูรณ์จนสามารถมีเสียงที่ดีได้นั้น ผู้เลี้ยงนกเขาชวาต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับนก

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาชวา เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์ชีวิตของผู้เลี้ยงนกเขาชวาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม โดยเริ่มจากการเรียนรู้ในครอบครัว ผู้สืบทอดในการเลี้ยงนกเขาชวาทั้งหมดจะเป็นเด็กผู้ชาย ได้เรียนรู้การเลี้ยงนกเขาชวาจากการสังเกตจากผู้เป็นพ่อที่ถ่ายทอดให้ในรูปแบบความเชื่อเกี่ยวกับนกเขาชวา นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาชวาทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน เกิดเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมในการเลี้ยงนกเขาชวา ที่อยู่ภายใต้ความศรัทธาทางศาสนา มีการปรับเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ความรู้ในการเลี้ยงนกเขาชวาให้สอดคล้องกับหลักคำสอนทางศาสนา เกิดเป็นกลุ่มผู้เลี้ยง

นกเขาชาที่มีความเชื่อและแนวปฏิบัติไปในแนวเดียวกัน จนเกิดการเรียนรู้และเป็นประสบการณ์ที่ได้สั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน

5.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาชากับการอนุรักษ์

สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาชวา เป็นการสั่งสมประสบการณ์องค์ความรู้ โดยได้รับการสืบทอดตั้งแต่ในครั้งอดีตตามความเชื่อของศาสนาอิสลามที่มีการเคารพต่อธรรมชาติ ต่อเพื่อนมนุษย์ และการใช้ทรัพยากรเพื่อการยังชีพอย่างยั่งยืน ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ให้มีความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของอำเภอจะนะ เกิดเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาชวาที่มีความเชื่อและแนวปฏิบัติไปในแนวเดียวกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

การเลี้ยงนกเขาชวาเป็นการเลี้ยงเพื่อพึ่งเลี้ยงชัน นกเขาชวาจึงเป็นนกที่อ่อนไหวต่อสภาพแวดล้อมมาก อากาศต้องดี น้ำต้องสะอาด อาหารต้องสะอาด ข้าวสารที่ใช้สารเคมีในการปลูกนกจะกินไม่ได้ กลิ่นยากันยุง กลิ่นจากโรงงานจะส่งผลกระทบต่ออย่างมาก ซึ่งนกจะไม่ขันและนกจะเจ็บป่วยไม่สบาย จำเป็นจะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกเขาชวาควบคู่กันไปด้วย ทั้งป่า ดิน น้ำ อากาศ และสิ่งแวดล้อมโดยรวมในชุมชน เพราะสภาพแวดล้อมที่นกเขาชวาอาศัยอยู่มีอิทธิพลต่อเลี้ยงชันของนกเขาชวา ทำให้ผู้เลี้ยงนกเขาชวา ซึ่งส่วนใหญ่ใช้บริเวณบ้านในการเลี้ยงนกเขาชวา มีการจัดสภาพแวดล้อมรอบบ้านให้ร่มรื่น มีต้นไม้ คงความเป็นธรรมชาติไว้ให้มากที่สุด มีการจัดสถานที่ในการแข่งขันนกเขาชวาให้คงสภาพเป็นป่าตามธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าโปร่งสลับกับสวนมะพร้าว เป็นสภาพแวดล้อมที่นกเขาชวาเคยอยู่อาศัยตามธรรมชาติมาก่อน

เกษตรกรที่ปลูกข้าวบางครั้งต้องบำรุงดินโดยการใส่ปุ๋ยธรรมชาติ คำนึงถึงการรักษาให้ดินคงความอุดมสมบูรณ์มีธาตุอาหารที่จำเป็นแก่พืชอย่างสม่ำเสมอตลอดไป นอกจากนั้น เกษตรกรที่ปลูกข้าวนกเขาชวาไม่ใช้สารเคมีในการปลูก ทำให้ไม่เกิดการปนเปื้อนสู่แหล่งน้ำในพื้นที่ เป็นการป้องกันการเกิดมลพิษของน้ำ เป็นการดูแลรักษาคุณภาพของน้ำ ที่ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำในคลองและทะเลซึ่งมนุษย์นำมาเป็นอาหาร นอกจากนั้นยังเป็นการอนุรักษ์ดิน ทำให้ดินสามารถเก็บกักน้ำไว้ เป็นวิธีการที่จะคงสภาพแหล่งน้ำที่สำคัญ นับเป็นการอนุรักษ์น้ำอีกวิธีหนึ่ง นอกจากคุณภาพของดินแล้วในการอนุรักษ์น้ำ เกษตรกรต้องมีการจัดหาน้ำที่มีคุณภาพมาใช้ให้พอเพียงในการเพาะปลูกข้าว นกเขาชวา จึงต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

การเลี้ยงนกเขาชวาเป็นการเลี้ยงเพื่อพึ่งเลี้ยงชัน ทำให้นกเขาชวาอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศมาก ผู้เลี้ยงนกเขาชวาในอำเภอจะนะ จึงเลี้ยงกิจกรรมและควบคุม

แหล่งที่ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ นกเขาขาวจึงกลายเป็นตัวชี้วัดคุณภาพอากาศของอำเภอจะนะ เพราะด้านนกเขาขาวมีคุณภาพเสียงลดลงแสดงว่าเกิดมลพิษทางอากาศในพื้นที่ โดยเฉพาะการโยนกขึ้นเสาเพื่อฟังเสียงขันตามธรรมชาติของนกเขาขาว

การเลี้ยงนกเขาขาวของผู้เลี้ยงนกเขาขาวอำเภอจะนะที่ผ่านการเรียนรู้ สังคม และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของนกเขาขาว ทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกเขาขาว ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ป่า ดิน น้ำ อากาศ ซึ่งสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน เพราะการจัดการดิน น้ำ ป่า อากาศ ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยรวม

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาขาว และความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาดังกล่าวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น เป็นการศึกษาถึงองค์ความรู้ของกลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาขาวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของนกเขาขาวตามธรรมชาติทั้งแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งหากิน การทำรัง การวางไข่ และพฤติกรรมในการร้องของนกเขาขาว จนทำให้กลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาขาวนำมาปรับใช้ในการเพาะพันธุ์และผสมพันธุ์นกเขาขาว เกิดพัฒนาการในการเลี้ยงนกเขาขาวจากป่าสู่บ้าน ตลอดจนศึกษาถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนและระหว่างชุมชน ความเชื่อเกี่ยวกับนกเขาขาว ที่มีพื้นฐานมาจากคำสอนทางศาสนา การเคารพต่อธรรมชาติ ต่อเพื่อนมนุษย์ และการใช้ทรัพยากรเพื่อการยังชีพอย่างยั่งยืน ซึ่งเกิดเป็นกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้ สังคม ปรับประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยงนกเขาขาว ผู้เลี้ยงนกเขาขาวจึงได้ใช้ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ที่ได้ผ่านการสังเกต ทดลอง พิสูจน์ จนเกิดการเรียนรู้ และเป็นประสบการณ์ที่ได้สั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน จนเกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาขาวมาใช้ในการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สายพันธุ์นกเขาขาวซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง การอนุรักษ์ป่า ดิน น้ำ อากาศ และการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างแยกกันไม่ออก

พัฒนาการทางสังคมของชุมชนมายาวนาน ได้สั่งสมประสบการณ์และพัฒนาเป็นองค์ความรู้ที่ปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษา การเลี้ยงนกเขาขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า มีวิธีการและขั้นตอนของการปฏิบัติที่เป็นแบบแผน มีการถ่ายทอดการเรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การเรียนรู้ในการเลี้ยงนกเขาขาวของผู้เลี้ยงนกเขาขาวในอำเภอจะนะ เป็นการเรียนรู้

ด้วยตนเอง จากประสบการณ์ชีวิต โดยเริ่มจากการเรียนรู้ในครอบครัว ทั้งหมดผู้สืบทอดในการเลี้ยง
 นกเขาขาวจะเป็นเด็กผู้ชาย ได้เรียนรู้การเลี้ยงนกเขาขาวจากการสังเกตจากผู้เป็นพ่อ นอกจากการ
 เรียนรู้ที่เริ่มจากครอบครัวแล้ว ยังมีการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่พบเห็น มีการสั่งสมประสบการณ์
 องค์ความรู้ โดยได้รับการสืบทอด ตั้งแต่ในครั้งอดีตตามความเชื่อของศาสนาอิสลาม จากความเชื่อ
 ได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ในการเลี้ยงนกเขาขาวผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ที่มีความเหมาะสม
 กับการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ นอกจากนี้
 ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาขาวทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน สอดคล้องกับ
 เอกวิทย์ ฌ ถกลาง (2539) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญา เป็น ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความ
 จัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและการดำรงชีพในระบบนิเวศหรือ
 สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม-วัฒนธรรม ที่ได้มีพัฒนาการสืบสานกันมา
 ที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่
 และได้แลกเปลี่ยนสั่งสอนกันทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ที่ได้มีการติดต่อ
 สัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและ
 บริบททางสังคม-วัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น

พัฒนาการการเลี้ยงนกเขาขาวจากป่าสู่บ้านเป็นองค์ความรู้ที่มีวิธีการและขั้นตอนที่มี
 ลักษณะเฉพาะ มีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพทางแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง กรณีการทำทรงผสม
 นกเขาขาว ผู้เลี้ยงนกเขาขาวได้มีการนำความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของนกเขาขาวตามธรรมชาติ
 มาปรับใช้ในการสร้างทรงผสมนกเขาขาว ไม่ว่าจะเป็นการสร้างรัง การทำคอนให้นกเกาะ มีการ
 กำหนดความสูงจากพื้นดิน เพื่อให้นกเขาขาวได้ผสมพันธุ์เหมือนกับอาศัยอยู่ตามธรรมชาติ
 สอดคล้องกับความคิดของ อัมพร แก้วหนู (2540) ที่ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการอาศัย ฟังฟัง
 ธรรมชาติ ดัดแปลงจากธรรมชาติ สรรค์สร้างขึ้นมาให้กลมกลืนกับธรรมชาติ แทนที่จะพยายาม
 ควบคุมธรรมชาติ เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือเทคโนโลยีระดับกลางหรือต่ำ อย่างการทำสวนทำ
 นา คนส่วนใหญ่สามารถทำได้ แต่ต้องมีการฝึกฝน มีการ “เรียน” สืบทอดกันมาในครอบครัว ไม่ต้อง
 ถึงขนาดเข้าโรงเรียน ซึ่งเป็นผลดี คือทุกครอบครัวสามารถพึ่งตนเอง สามารถฝึกฝนพัฒนาได้ด้วย
 ตนเอง หรือถ่ายทอดกันภายในชุมชนได้ ไม่ต้องอาศัย “ผู้เชี่ยวชาญ” จากภายนอก เมื่อเป็นความรู้ที่
 ไม่ยุ่งยากซับซ้อน จึงเป็นความรู้ที่คนส่วนใหญ่หยิบเอาไปใช้ได้ เป็นความรู้สาธารณะ สร้างความเท่า
 เทียมกันในสังคมไปโดยปริยาย ในส่วนของความรู้หรือภูมิปัญญาเฉพาะทาง ต้องอาศัยคนที่ค่อนข้าง
 เชี่ยวชาญ ก็จะเป็นความรู้ที่ไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น แพทย์แผน โบราณ เป็นต้น

ความเชื่อของชาวบ้านในชุมชน ที่มีการดำรงชีพด้วยการอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ
 รอบตัว จะให้คุณค่าและให้ความเคารพกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว กรณีผู้เลี้ยงนกเขาขาว ซึ่งส่วน

ใหญ่เป็นมุสลิม มีวิถีการดำเนินชีวิตผูกพันอยู่กับศาสนาอิสลามอย่างแน่นแฟ้น ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอนอีกครั้ง มุสลิมจะต้องศรัทธาในพระเป็นเจ้า อัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว พระเป็นเจ้าทรงสร้างโลกและสรรพสิ่งทั้งหมด เพื่ออำนวยการประโยชน์ให้แก่มนุษย์ ให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์จากโลกและสรรพสิ่ง หากทำลาย ถือว่าเป็นบาป ทำให้ผู้เลี้ยงนกเขาชวาอนุรักษ์นกเขาชวาและสิ่งแวดล้อมที่นกเขาชวาอาศัยอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้างมา สอดคล้องกับการวิจัยของ มนัสศิริ ลูกรักษ์ (2543) ที่ว่า ชาวประมงพื้นบ้านได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการดำเนินวิถีชีวิตตามแบบชาวมุสลิม โดยมีความเชื่อตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับระบบการผลิตของชุมชน เป็นระบบการผลิตที่ไม่ทำลายทรัพยากรชายฝั่ง และการวิจัยของ ชยุดิ ผลชวนปัญญา (2543) ที่ว่า ชุมชนชาวม้ง มีระบบคุณค่าในด้านความเชื่อเกี่ยวกับ “ป่าดงเข่ง” ที่ถือว่าเป็นสถานที่สิงสถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวชุมชนนับถือไว้ตลอดไป ทำให้มีการอนุรักษ์ผืนป่าต้นน้ำ เพื่อให้ชุมชนดังกล่าวและสังคมอื่นๆ มีน้ำใช้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์สัตว์ป่าไปในตัวอีกด้วย

ระบบนิเวศของชุมชนเป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนตั้งอยู่ ซึ่งมีทั้งสภาพทางด้านภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมในระบบนิเวศหนึ่งๆ จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีเอกภาพและมีการควบคุมภายในตัวของมันเอง ดังนั้น ระบบนิเวศของชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อกูลต่อการเกิดภูมิปัญญาชาวบ้านกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาชิกของชุมชนจึงต้องเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ในการเลี้ยงนกเขาชวา อำเภอนะ จังหวัดสงขลา พบว่า ระบบนิเวศของชุมชนที่มีความสมดุลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลี้ยงนกเขาชวาเพื่อพึ่งเลี้ยงชัน ทำให้ผู้เลี้ยงนกเขาชวาต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกเขาชวาซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพเลี้ยงชันของนกเขาชวา สอดคล้องกับการวิจัยของคำนวน นวลสนอง (2543) ที่ว่า ระบบนิเวศของชุมชนที่มีความสมดุลจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างรังของผึ้ง เช่น เป็นป่าที่มีดอกไม้อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำที่สะอาดในบริเวณใกล้เคียง และไม่มีสิ่งรบกวนอื่นจากภายนอก ทำให้สมาชิกในชุมชนจึงต้องเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมในการจับผึ้งเพื่อรักษาระบบนิเวศของทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการหาเลี้ยงชีพด้วยการจับผึ้งให้เกิดความสมดุล

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาชวา อำเภอนะ จังหวัดสงขลาจึงมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่นสอดคล้องกับระบบนิเวศและวัฒนธรรมของอำเภอนะ เป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ระหว่างมนุษย์ สัตว์ พืช ที่ดิน แหล่งน้ำ ลักษณะภูมิอากาศและลักษณะภูมิประเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาชวาจึงก่อร่างสร้างตัวขึ้นจากความเข้าใจอย่างชัดเจนในสัมพันธภาพของสรรพสิ่งและสรรพชีวิตต่างๆ ที่ก่อเกิดดำรงอยู่

ความเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่ความสามารถในการบริหารจัดการปรับแต่งไปใช้ประโยชน์และพัฒนาทรัพยากรในระบบนิเวศของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงนกเขาชวากับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตของชุมชนผู้เลี้ยงนกเขาชวากับความสัมพันธ์ในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ชุมชนมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น เนื่องจากระบบนิเวศของชุมชนที่มีความสมดุลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลี้ยงนกเขาชวา ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ คือ

1. ในการเลี้ยงนกเขาชวา ผู้เลี้ยงนกเขาชวาได้มีการปรับประยุกต์ความเชื่อตามหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามที่ทำให้การเคารพต่อธรรมชาติ ต่อเพื่อนมนุษย์ และการใช้ทรัพยากรเพื่อการยังชีพ ทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกเขาชวาดังนั้น จึงควรมีการนำความเชื่อดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในชุมชน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

2. การเรียนรู้ สัมผัสและถ่ายทอดความรู้ในการเลี้ยงนกเขาชวาที่มีการสืบทอดภายในครอบครัวยังเป็นแบบดั้งเดิม ไม่สอดคล้องกับการเลี้ยงนกเขาชวาในปัจจุบัน ที่มีการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการเลี้ยงนกเขาชวาให้เป็นแบบสมัยใหม่ขึ้น ผู้เลี้ยงนกเขาชวาจึงควรมีการรวมกลุ่มเพื่อมาดูแลจัดการเกี่ยวกับการเลี้ยงนกเขาชวาในชุมชน

3. การปลูกข้าวนกเขาชวาโดยการใส่ปุ๋ยธรรมชาติของเกษตรกรเป็นการอนุรักษ์คุณภาพดิน หน่วยงานท้องถิ่นจึงควรพยายามแนะนำให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ทั่วไปและเกษตรกรที่ทำสวนยางและสวนผลไม้หันมาใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร เพื่อการอนุรักษ์คุณภาพดินและป้องกันการปนเปื้อนในแหล่งน้ำและสัตว์น้ำ ส่งผลดีต่อสุขภาพของผู้บริโภคต่อไป

4. การเลี้ยงนกเขาชวาเป็นการเลี้ยงเพื่อฟังเสียงขัน นกเขาชวาจึงอ่อนไหวต่อสภาพแวดล้อมมาก ดังนั้น หน่วยงานในท้องถิ่นควรดูแลการขยายตัวของธุรกิจชุมชน ไม่ให้มีการก่อสร้างโรงงานที่มีผลกระทบต่อ การเลี้ยงนกเขาชวาและสิ่งแวดล้อมในชุมชน